

RESSENYA

El XIII Col·loqui de l'Aula Diari de Barcelona aborda la recerca històrica i l'accessibilitat digital

Per Rita Luis

La recerca històrica i la presentació d'iniciatives en accessibilitat digital van ser els temes de debat del XIII Col·loqui de l'Aula d'Història del Periodisme "Diari de Barcelona" que com cada any organitzen el Departament de Comunicació de la UPF i l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, amb la col·laboració de la Biblioteca de Catalunya, la Subdirecció General d'Arxius del Departament de Cultura de la Generalitat i la Societat Catalana de Comunicació.

Aquesta edició, celebrada dilluns 31 de maig de 2010, va seguir la nova línia encetada l'any anterior que promou la trobada i intercanvi d'informació i punts de vista entre investigadors en història del periodisme i documentació periodística i responsables d'arxius, centres de documentació i biblioteques sobre la recerca històrica en periodisme i l'accessibilitat dels fons digitals.

Jaume Guillamet, coordinador de l'Aula Diari de Barcelona, va encetar la jornada amb la presentació del GRP-Grup de Recerca en Periodisme del Departament de Comunicació de la UPF, del qual també n'és coordinador.

El GRP és un grup de recerca creat el 2006 i reconegut l'any com a Grup de Recerca Emergent per l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR) de la Generalitat. És un grup jove que integra investigadors molt diversos en edat i categoria. Està compost per dues seccions - periodisme i documentació digital- i diverses línies de recerca: Ètica del periodisme, Disseny Periodístic, Història del Periodisme, Periodisme científic, Periodística i Documentació Digital. Actualment, el grup té en marxa diversos projectes, dels quals es poden destacar els dos que van obtenir finançament del Ministeri d'Educació i Ciència en el Pla d'R+D+I 2010-2012:

1. L "Evolución de los cibermedios españoles en el marco de la convergencia. Análisis del mensaje" que té com a investigador principal Javier Díaz Nocí.
2. "Noticias Internacionales de España en la Transición (NIET)" que té com a investigador principal Jaume Guillamet.

Des de la pàgina del grup, actualment en procés de reestructuració, es poden consultar la resta de projectes i convenis actius així com l'història de recerca del grup.

Com a ponència d'un investigador, el professor de la UPF Marcel Mauri va presentar la seva experiència d'utilització de diversos fons hemerogràfics per a la investigació històrica en una intervenció que duia per títol 'L'ús de fons hemerogràfics en la recerca històrica'. L'investigador es va centrar, sobretot, en les oportunitats i febleses de l'accessibilitat digital dels fons hemerogràfics penjats a la xarxa, a la vegada que va repassar l'estat i facilitats per a l'investigador que ofereixen diversos arxius locals i comarcals, sobretot de les comarques de Barcelona. Mauri va basar la seva ponència

en l'experiència investigadora obtinguda a partir de la seva pròpia recerca per a la tesi doctoral (que estudia tota la premsa de Barcelona durant la transició democràtica) i de la recerca de fons hemerogràfics locals i comarcals per al Catàleg Històric General de la Premsa en Català, investigació finançada per l'Institut d'Estudis Catalans, que duu a terme conjuntament amb altres professors de la UPF i d'altres universitats i que coordina Jaume Guillaumet.

La segona part de la Jornada va estar dedicada a les iniciatives d'accessibilitat digital. Va començar amb la ponència de María Luísa Martínez-Conde, cap de l'àrea de Projectes Bibliotecaris del Ministeri de Cultura, que va parlar sobre "*Proyectos de accesibilidad digital del Ministerio de Cultura: la biblioteca virtual de prensa histórica*".

Aquesta biblioteca virtual desenvolupa un dels principals projectes de digitalització que s'està duent a terme a Espanya actualment. Aquesta iniciativa va començar l'any 2002 tot i que va ser el 2004 el període de més activitat ja que van digitalitzar-se prop de 1.500.000 pàgines. Actualment, es digitalitzen unes 500.000 pàgines per any. En aquests moments la biblioteca té 4.754.547 pàgines en línia que poden ser consultades en qualsevol moment. Catalunya és la comunitat autònoma més representada i el País Basc la que menys si bé s'acaben de signar acords amb institucions basques que permetran posar més fons provinents d'Euskadi. La major representació catalana s'explica per la gran quantitat de títols disponibles que hi havia conservats a les biblioteques públiques del país, fet que va permetre començar el procés de digitalització per Catalunya.

El fons de la Biblioteca Virtual està compostat per col·leccions de domini públic, moltes d'elles fragmentades i incompletes en el seu format en paper, i per això els dos objectius principals del Ministeri són completar les col·leccions i representar més les Comunitats Autònomes amb menys presència.

Quan va començar aquest projecte hi havia:

- molta demanda per part dels usuaris per tal de poder consultar fons digitalitzat.
- condicions de conservació molt dolentes d'algunes col·leccions.
- insuficiència descriptiva de les col·leccions.
- la microfilmació com a procés pal·liatiu però amb problemes.

El projecte es va iniciar amb dos objectius concrets: la preservació dels materials hemerogràfics que es trobaven en perill de descomposició i la necessitat de difusió d'aquests recursos molt demanats per tota mena d'usuaris, des d'investigadors fins a simples curiosos.

Pel què fa el tema de la difusió, la Biblioteca Virtual de Premsa Històrica, com totes les bases de dades del Ministeri, participa de l'iniciativa dels arxius oberts segons el protocol OAI-PMH (open archives initiative/ protocol for metadata harvesting). Això permet una accessibilitat generalitzada de les col·leccions.

La ponent també va presentar el portal HISPANA, un recurs avançat d'accés a la informació digital produït per diverses institucions espanyoles mitjançant l'interconnexió de les seves bases de dades. Té com a objectiu primordial que el

ciutadà pugui accedir directament a la premsa que es troba en un dels 128 repositoris saben d'on prové exactament la col·lecció. A més a més permet a les biblioteques saber quins projectes de digitalització s'estan desenvolupant i evitar la duplicitat de projectes.

Les perspectives de treball del Ministeri pels propers anys són:

- La continuació de la seva política de digitalització de la forma més coordinada possible evitant duplicitats.
- Planificar la preservació.
- Generar fitxers de text de totes les publicacions (les que encara no estan disponibles en OCR).

El Col·loqui va finalitzar amb una taula rodona al voltant del tema: *La premsa històrica a l'abast de l'investigador. Reptes i oportunitats*. Hi van participar Eugènia Serra de la Biblioteca de Catalunya; Enric Cobo de la Subdirecció General d'Arxius de la Generalitat de Catalunya; María Luisa Martínez-Conde, del Ministeri de Cultura; i Roser Rodríguez, de l' Arxiu Municipal de Granollers. Va tenir com a moderador Xavier Tarraubella, director de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona.

Eugènia Serra va explicar que la Biblioteca de Catalunya segueix amb el projecte ARCA (Arxiu de revistes catalanes antigues), un portal cooperatiu d'accés obert i gratuït que inclou col·leccions completes de revistes que ja no es publiquen i que han estat representatives dins la cultura i la societat catalana. Actualment compta amb 246 títols i 1.000.000 pàgines.

Per la seva banda, Enric Cobo va centrar la seva intervenció en la xarxa d'arxius comarcals que compten actualment amb la col·laboració de 37 centres en funcionament.

L'Arxiu Municipal de Granollers, responsable del corpus documental generat per l'Ajuntament de Granollers, els seus Patronats i Empreses Municipals, va començar a digitalitzar el seu fons a partir de 1992 amb l'objectiu de fer fàcil la consulta de documents històrics a tothom de forma lliure i gratuïta, tal i com va explicar Roser Rodríguez.

La taula rodona posterior es va centrar en qüestions com la conservació, no només de la premsa històrica sinó també dels diaris nascuts ja en format digital. Des de la Biblioteca de Catalunya es va exposar que tenen un projecte pilot per tal de conservar també aquests fons. També es va valorar positivament el llarg camí que s'ha fet fins ara en l'accessibilitat digital tot i que es insistirà en la necessitat d'una millor coordinació entre institucions.